

Božan, Jan Josef, římskokatolický kněz, básník, pořadatel kancionálu, farář, narozen v 1644, KDE, zemřel 1. 6. 1716, v Chroustovicích u Chrudimě.

Pramenů, týkající života Jana Josefa Božana je poměrně málo. O studentských letech z dostupných pramenů nic nevíme, ale více dozvídáme o jeho duchovní službě. *Český bohovědný slovník* uvádí, že se narodil 1656 ve Frýdku. Nejdříve působil ve vratislavické diecézi u Nové Kdyně a odtud se dostal do diecéze pražské, kde v letech 1679–1681 obdržel postupně nižší kněžská svěcení a 1. dubna roku 1681 byl definitivně vysvěcen na kněze. Kněžskou službu nastoupil ve farnosti Úboč u Domažlic, odkud po dvou letech odešel do Chroustovic na Chrudimsku, kde působil farářem až do své smrti a byl v tomto kostele pohřben. S jménem Jan Josef Božan spojen jen kancionál *Slaviček rajský na stromě života slávu tvorci svému prozpěvující*. Celý život shromažďoval písně pro svůj kancionál, který byl určen pro používání odborníky v kostele, k modlitbě prostému lidu, rozjímání a duchovnímu potěšení. Kvůli tomu, že Božan neměl velké peníze pro vydání svého kancionálu, žádal pražskou konzistoř o jeho schválení kvůli uveřejnění (1714). Text byl předložen pardubickému vikáři, který ani po urgenci vyjádření nevypracoval. Z tohoto důvodu v lednu 1716 zvolila konzistoř jiného posuzovatele Jana Ficka, faráře v Dolním Újezdě u Litomyšle. Pak 2. 4. 1716 bylo vydáno svolení k tisku, doprovázené však žádostí o předložení smlouvy s tiskařem a dokladů o krytí nákladů na tisk. V této situaci se obrátil s prosbou o pomoc na hraběte Františka Antonína Šporka. Špork věnoval značnou sumu Božanu na vytištění a vydání kancionálu. Vyšel kancionál až po smrti Božana v Hradci Králové u Václava Tybelly v 1719 roce s podporou Františka Antonína Šporka. Úhrnem bylo vytištěno 12000 exemplářů. Tisk foliového formátu byl v 18. století poměrně hojně rozšířen zejména na kúrech kostelů východních Čech, severní Moravy a Slezska. Špork mnoho exemplářů rozdál kostelům zcela zdarma. Kancionál byl rozdán na kostelní kúry, ale existují doklady o jeho využití na severní Moravě a ve Slezsku.

V kancionálu kromě dedikace, předmluvy a rejstříku jsou dva druhy textu. Jednotlivé oddíly kancionálu obsahují čtyřicet prozaických rozjímání, která napsal Božan na základě různých pramenů a předloh. Kancionál obsahuje 900 písní jedno až pětihlasých, z nichž přes 60 je latinských (antifony, hymny, sekvence) a 823 českých. Skoro všechny s doprovodem varhan. Kancionál začíná oddílem písní adventních, následují vánoční, písně o umučení Krista Pána (včetně pašiji), písně o vzkříšení Krista Pána, velikonoční, písně na křížové dni a poutnické, písně modlitebné v čase sucha za déšť, písně o seslání ducha svatého, svatoroční, o Svaté trojici, o velebné svátosti oltářní, na den božího těla, ranní, při pospolném k službám božím shromáždění, obecní, po kázání, písně o Panně Marii, o svatých, před stolem, po stole, písně večerní atd.

Dílo:

Slaviček rajský na stromě života slávu tvorci svému prozpěvující.

Literatura:

ČSHS.

Forst, Vladimír: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce.

Vošahlíková, Pavla: Biografický slovník českých zemí. 6. sešit: Boh-Bož.

Tröstl, Michael: Jan Josef Božan: Slaviček rájský (1719), písňový repertoár barokního kancionálu. České Budějovice 2009. Diplomová práce. Pedagogická fakulta jihočeské univerzity.

Evgeniia Tokmakova

V ČSHS mnoho další literatury i lexik, Dlabač atd. Co Český bohovědný slovník? Literaturu členit. Pravopis. Asi není potřeba popisovat ten kancionál tak podrobně, stejně jako peripetie kolem vydávání. Jedno dílo není potřeba takto uvádět samostatně.